

AHK TÜRKİYE WORLD BUSINESS OUTLOOK

İLKBAHAR 2023

Yönetici Özeti

Şirketler mevcut iş durumlarını çok olumlu değerlendiriyor:

Zorlu koşullara rağmen şirketlerin %69'u iş durumunu iyi olarak değerlendiriyor (2022 sonbaharı: %60). Şirketlerin %28'inin iş durumu tatmin edici (2022 sonbaharı: %38). Yalnızca %3 iş durumunu kötü olarak değerlendiriyor (2022 sonbaharı: %2).

İş gelişimine yönelik beklentiler daha olumlu:

Şirketlerin %51'i iş geliştirmenin aynı kalmasını bekliyor (2022 sonbaharı: %46). Şirketlerin %32'si daha iyi bir iş geliştirme bekliyor (2022 sonbaharı: %25) ve yalnızca %17 daha kötü bir iş geliştirme bekliyor (2022 sonbaharı: %29).

Konjonktürel gelişme için beklentiler daha iyimser:

Şirketlerin %34'ü daha iyi bir konjonktürel gelişme bekliyor (2022 sonbaharı: %10). Daha kötü bir konjonktür gelişmesi beklentilerinde net bir düşüş var. %38'i şu anda daha kötü bir konjonktür gelişmesi bekliyor (2022 sonbaharı: %64). %28'i, yerel gelişimin önümüzdeki on iki ay boyunca aynı kalacağını varsayıyor (2022 sonbaharı: %26).

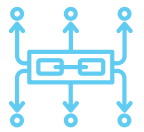
Şirketler yatırımlara daha fazla para harcamayı planlıyor:

Şirketlerin %35'i yerel yatırımlarını artırmayı planlıyor (2022 sonbaharında: %25), şirketlerin %21'i daha düşük yatırım bekliyor (2022 sonbaharında: %34) ve %13'ü yeni yatırım planlamıyor (2022 sonbaharında: %19). %31'iyse yatırım hacmini sabit tutmayı planlıyor (2022 sonbaharı: %23).

Yeniden iyimser olan iş beklentileri, istihdam planları üzerinde açıkça olumlu bir etki gösteriyor:

Şirketlerin %40'ı yeni eleman almayı planlıyor (2022 sonbaharı: %22). Şirketlerin sadece %14'ü işçi çıkarmayı planlıyor (2022 sonbaharı: %16). Şirketlerin %46'sı istihdam seviyesinin aynı kalacağını varsayıyor (2022 sonbaharı: %62).

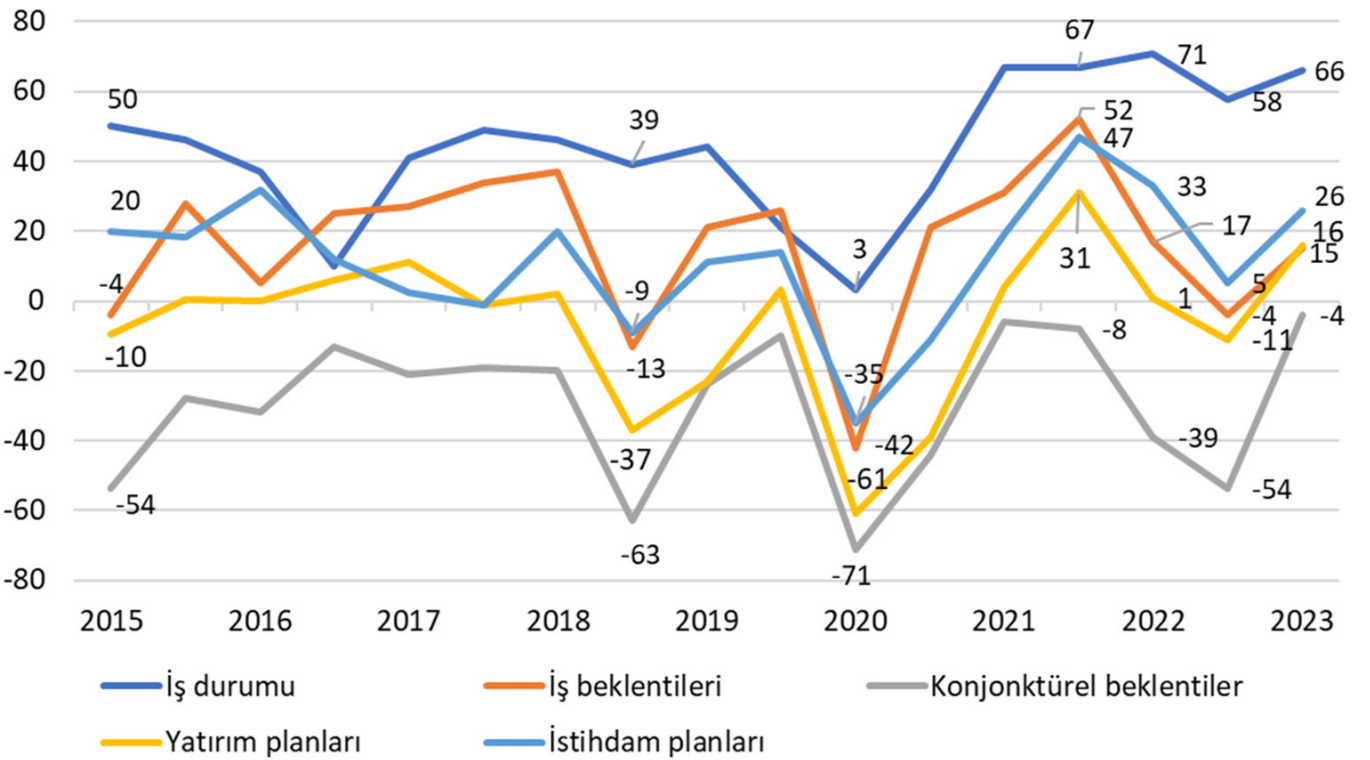
Döviz kurları, ekonomi politikası çerçeve koşulları, finansman ve artan iş gücü maliyetleri ekonomik gelişme için risk faktörleri olarak görülüyor:

%75'lik bir sonuçla, Alman şirketleri açısından döviz kuru hâlâ ekonomik kalkınma için en büyük risk faktörü konumunda (2022 sonbaharı: %74). Türkiye'deki ekonomi politikası çerçeve koşulları da işletmeler açısından %60'lık bir sonuçla önemli bir rol oynamakla beraber, cüzi bir azalma görülmüştür (2022 sonbaharı: %71). Finansman ve işçilik maliyet faktörleri ise %41'le üçüncü sırada yer alıyor. Finansman değeri, 2022 sonbaharında, başlangıçtaki değeri olan %46'dan biraz azalırken, işçilik maliyetleri için sonuç aynı kalıyor. Türk lirasının son aylarda dolar karşısında reel olarak değer kazanması, finansman ve iş gücü maliyetleri söz konusu olduğunda, dikkate alınması gereken özel bir etki olarak değerlendirilmelidir.

Geçmişe Bakış

2015 ile 2023 arasında, anket sonuçlarının dengeleri (yüksek ve düşük cevaplar arasındaki fark) büyük değişkenlik gösterdi. 2018, 2020 ve 2022 yıllarında beklentilerde önemli düşüşler kaydedildi. 2018 yılında Türk ekonomisi, Türk lirasındaki sert değer kaybından etkilendi. 2020'de Koronavirüs salgını, küresel bir durgunluğu ve ardından bir yükselişi tetikledi. Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı sonucu savaşın başlaması ve bunun küresel ekonomi üzerindeki sonuçlarıyla birlikte, rakamlar yeniden düşüş eğilimini yansıttı. 2023 ilkbahar anketinin denge gelişimine kıyasla bu tablo değişerek tüm denge değerleri olumlu yönde gelişti. Sadece konjonktür beklentileri negatif kaldı, ancak burada da 2022 sonbaharında eksi 54'ten, 2023 ilkbaharında eksi 4'e keskin bir artış oldu.

2015'ten 2023'e çeşitli alanlardaki denge gelişmeleri

Türkiye'deki Konjonktürel Durum

Türkiye ekonomisi, yavaşlayan küresel ekonomik büyümeye rağmen 2022'de %5,6 büyüdü. Özellikle finans ve sigortacılık, hizmet sektörü ile bilgi ve iletişim sektörlerinde artan faaliyetler büyümenin itici gücü oldu. GSYİH büyümesine en yüksek katkısı 12,1 puanla tüketici talebi sağladı. İhracat, büyümeyi 2,2 puan yukarı çekerken, ithalat 1,6 puan aşağı çekti. Yatırım harcamalarının GSYİH büyümesi içindeki payı 0,7 puan, kamu tüketimi ise 0,4 puan oldu. Stok değişiklikleri büyümeyi 8,2 puan aşağı çekti.

Bir önceki yıla göre Türkiye'nin dış ticaret açığı önemli ölçüde arttı. Bu gelişme temel olarak, dünya piyasasında hammadde ve enerji fiyatlarının yükselmesinden kaynaklanıyor. Türkiye, enerji ihtiyacının yaklaşık %74'ünü yurt dışından ithal ediyor. Ekonomik durum, devam etmekte olan yüksek enflasyon oranı ve son yıllarda Türk lirasının ABD Doları ve Avro karşısındaki değer kaybı ile şekillenmeye devam ediyor. Enflasyon oranı son aylarda düşmüş olsa da Mart 2023'te %51 civarındadır. Ortalama olarak EUR-TRY kuru 2022'de, 1 EUR için 17,4 TRY idi. 20 Nisan 2023 tarihinde, EUR-TRY kuru 1 EUR için 21,2 TRY idi. Buna karşılık, 2021'deki döviz kuru 1 EUR başına ortalama 10,5 TRY idi.

Mevsim etkilerinden arındırılmış işsizlik, 2023 Şubat ayında, bir önceki yılın değerlerinin altında, %10 olarak gerçekleşti ancak bu değere Şubat 2023'te %48 olan mevsimsellikten arındırılmış istihdam oranına göre bakılmalıdır. Almanya'da, 2022'de istihdam oranı %77 iken Şubat 2023'te işsizlik oranı %6 civarındadır.

Ticaret hacmi artmaya devam ediyor ancak dış ticaret açığı büyüyor

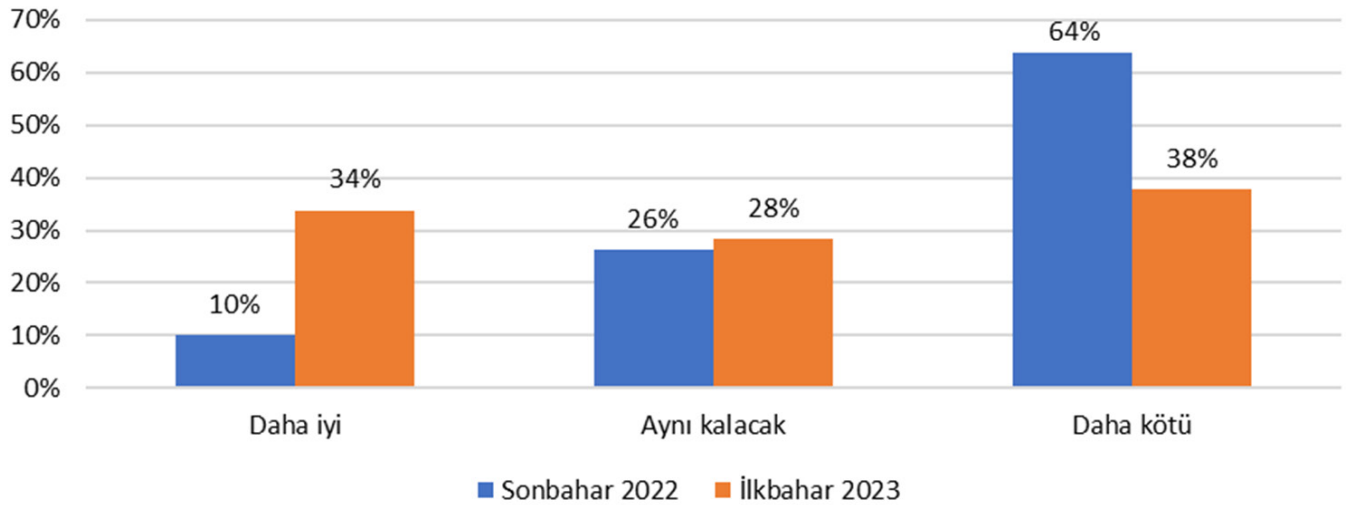
2022 yılında Türkiye'nin ihracatı bir önceki yıla göre %13 artışla 254 milyar ABD dolarına ulaştı. Aynı dönemde ithalat hacmiyse, 364 milyar ABD doları olarak gerçekleşti. Bu da ithalatın bir önceki yıla göre %34 arttığı anlamına geliyor. Buradaki temel sebep, ithal edilen enerji ve hammaddelerin artan maliyetleridir. 2022'de bir önceki yıla göre dış ticaret açığı %137 artarak, 109 milyar ABD doları oldu. İthalatın ihracatı karşılama oranı, 2021'de %83 seviyelerindeyken 2022'de %70'e inmiştir.

2022 yılında Almanya, 21 milyar ABD Doları ile Türkiye'nin en önemli ihracat pazarı oldu. ABD ve Irak, sırasıyla 17 ve 14 milyar ABD Doları tutarındaki ihracat rakamıyla ikinci ve üçüncü sıralarda yer aldı. Türkiye'ye enerji ithalatında yüksek paya sahip olan Rusya, 59 milyar ABD dolarıyla en büyük ithalat hacmini elde etti. Çin ve Almanya, sırasıyla 41 ve 24 milyar ABD Dolarlık ithalatla ikinci ve üçüncü sıralarda yer aldı. Türkiye'yle Rusya arasındaki ticaret hacminin (68 milyar ABD doları) değerindeki hızlı artış nedeniyle, Almanya 45 milyar ABD dolarıyla ikinci sıraya itildi. Buna rağmen, Almanya-Türkiye ticaret hacmi 45 milyar ABD Dolarıyla (2021 yılına göre %10 artış) yeni bir rekor seviyeye ulaştı.

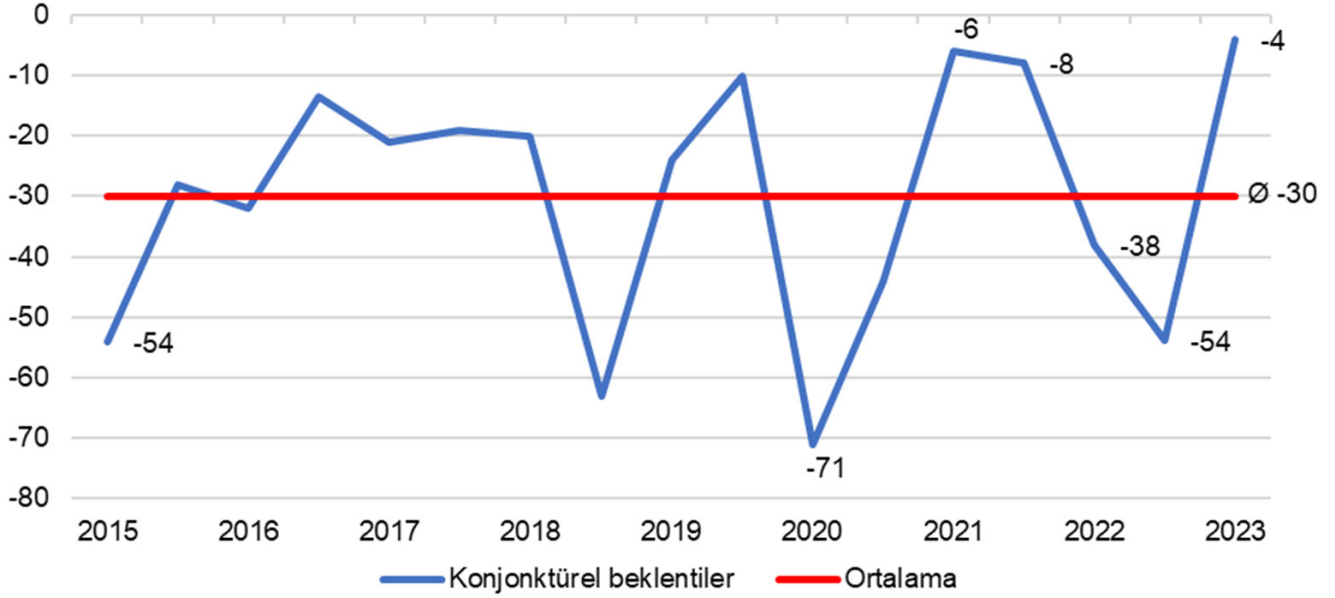
Konjonktürel gelişme için beklentiler daha iyimser

Şirketlerin önümüzdeki 12 aylık konjonktürel gelişmeye bakışı değişti. Denge hâlâ negatif olsa da tüm zamanların en yüksek seviyesi olan eksi dörde ulaştı. Bu değer, Şubat 2023'te Türkiye'nin güneydoğusunda meydana gelen yıkıcı depremlere, bunun sonuçlarına ve yaklaşan seçimlere rağmen, şirketlerin önümüzdeki 12 aylık dönemde konjonktürel gelişme konusunda, 2022 sonbaharına göre daha iyimser oldukları gerçeğinin altını çiziyor. Şirketlerin %34'ü artık daha iyi bir konjonktürel gelişme öngörüyor (2022 sonbaharı: %10) ve yalnızca %38'i daha kötü bir konjonktürel gelişme bekliyor (2022 sonbaharı: %64). Şirketlerin %28'i yerel düzeyde konjonktürün önümüzdeki on iki ay boyunca aynı kalmasını bekliyor (2022 sonbaharı: %26).

Önümüzdeki on iki aydaki yerel konjonktürel gelişmeler

Dengeye dayalı konjonktür beklentilerin zaman içindeki gelişimi (2015-2023)

Uluslararası karşılaştırma:

Ukrayna'daki savaşın olumsuz etkileri hâlâ hissedilmekle birlikte uluslararası ve bölgesel düzeyde gelecekteki konjonktürel gelişme ile ilgili görüşler, 1 denge değeri ile 2022 sonbaharına (-30) kıyasla önemli ölçüde iyileşmiştir. Türkiye, "Doğu ve Güneydoğu Avrupa (AB hariç, Türkiye dahil)" bölgesinde değerlendirilmektedir. Bu bölge Arnavutluk, Azerbaycan, Bosna Hersek, Kosova, Kuzey Makedonya, Sırbistan, Türkiye ve Beyaz Rusya ülkelerini kapsamaktadır. Uluslararası sonuç, bölgesel (-7) ve Türkiye'nin ulusal değerinin (-4) üzerindedir. Türkiye'nin sonucu, avro bölgesinin sonucunun (-6) üzerindedir.

Bir önceki yıla göre Türkiye, yine bölgesel düzeyden daha iyi bir sonuç elde etti. Şu anda, dünya çapındaki şirketlerin %27'si konjonktürün önümüzdeki on iki ay içinde kötüye gitmesini bekliyor. Şirketlerin %45'i konjonktürel gelişmenin aynı kalacağını varsayıyor. Toplam %28 daha iyi bir konjonktürel gelişme öngörüyor.

Ekonomik beklentiler, diğer AB, İsviçre, Norveç, Birleşik Krallık (-27), Güney ve Orta Amerika (-24) ve Doğu ve Güneydoğu Avrupa (AB hariç, Türkiye dahil) (-7) bölgelerinde belirsiz ve negatif kalmaya devam ediyor. Buna karşılık, Büyük Çin (21), Asya/Pasifik (Çin hariç) (19), Kuzey Amerika (ABD, Kanada, Meksika) (12) ve Afrika, Yakın ve Orta Doğu (11) bölgeleri açıkça pozitif dengeler elde ediyor.

Yerel İşletmelerin Konumu

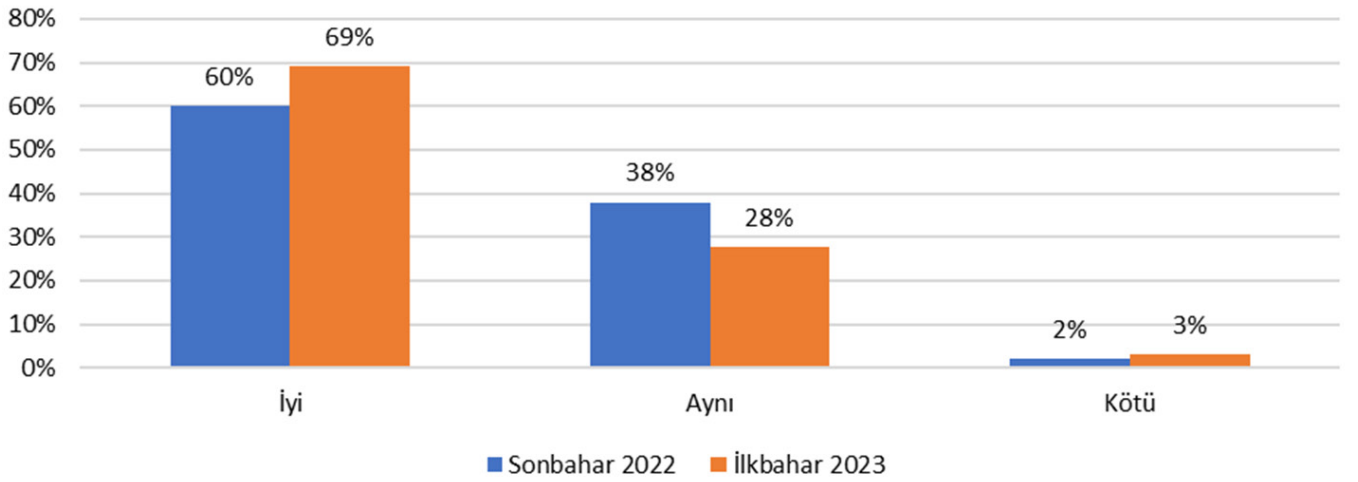
Şirketler mevcut iş durumlarını çok olumlu değerlendiriyor ve iş gelişimine yönelik beklentiler daha olumlu

Küresel ekonomik büyümedeki yavaşlamaya ve zorlayıcı koşullara rağmen, Alman şirketlerinin Türkiye'deki iş durumuna ilişkin değerlendirmeleri hali hazırda yüksek olan bir seviyeden daha da yukarı doğru ilerliyor. Şirketlerin %69'u mevcut iş durumunu iyi olarak değerlendiriyor (2022 sonbaharı: %60). Şirketlerin %28'i için iş durumu hâlâ tatmin edici durumdadır (2022 sonbaharı: %38). Yalnızca %3'ü iş durumunu kötü olarak değerlendiriyor (2022 sonbaharı: %2). 66'lık denge değeriyle, 2022 sonbahar anketinin değerinin (58) ve 40 olan küresel ortalamasının oldukça üzerindedir. Alman şirketleri, Türkiye'yle büyüyen ticaretten yararlanıyor. Özellikle kazan, makine ve mekanik teçhizat sektörleriyle, otomobil, treyler ve yarı treyler sektörleri hem ithalat hem de ihracat tarafında büyümeye kaydetti.

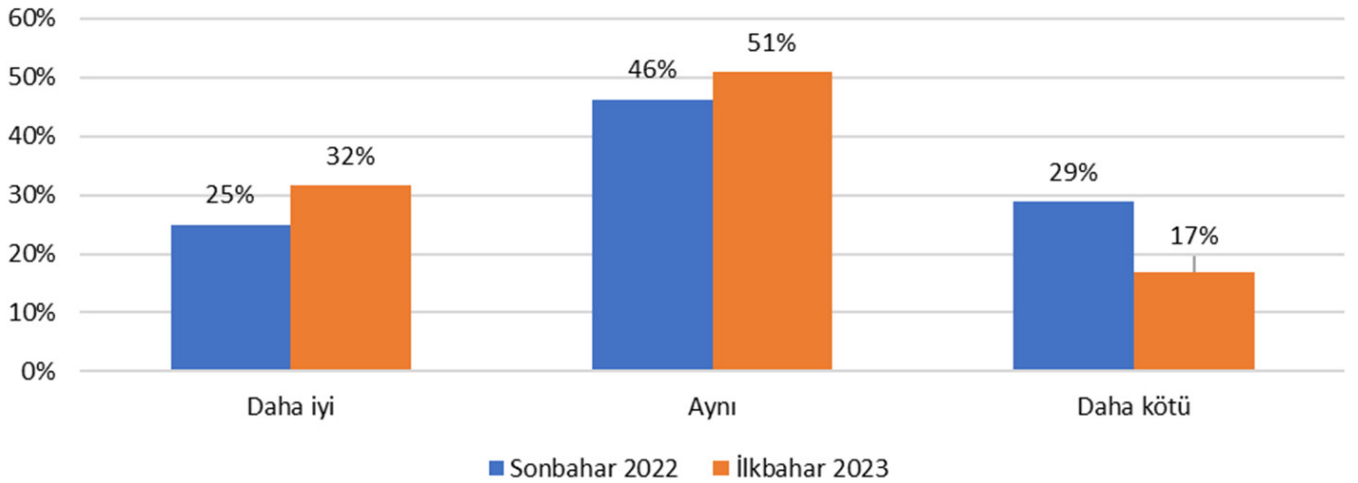
İş geliştirme değerlendirme sonuçları önemli ölçüde iyileşti ve bir kez daha iyimser bir tablo çiziyor. Şirketlerin %32'si önümüzdeki on iki ayda daha iyi bir gelişme ve yalnızca %17'si daha kötü bir gelişme bekliyor. 2022 sonbaharında, yalnızca %25 daha iyi ve %29 daha kötü bir gelişme bekliyordu. İyi-kötü dengesi, %15'lik bir sonuçla yine pozitif, oysa 2022 sonbaharındaki eksi dört değeri, önemli ölçüde kötüleşen iş beklentilerini yansıtıyordu. Şirketlerin %51'i iş gelişim sürecinin aynı kalmasını bekliyor (2022 sonbaharı: %46).

Son yıllarda ekonomik büyümedeki küresel yavaşlama ve yüksek enflasyon oranlarının yanı sıra Türk lirasının değer kaybına rağmen hem iş durumuna ilişkin görüş hem de iş geliştirme tamamen olumlu bir tablo yansıtıyor. Türkiye'deki Alman sermayeli şirketler Türkiye'nin artan ticaret hacminden faydalaniyor. Aynı zamanda Türk pazarı, Avrupalı ve uluslararası şirketlerin devam eden yakın mesafe tedarik önlemlerinden (Nearshoring) yararlanıyor.

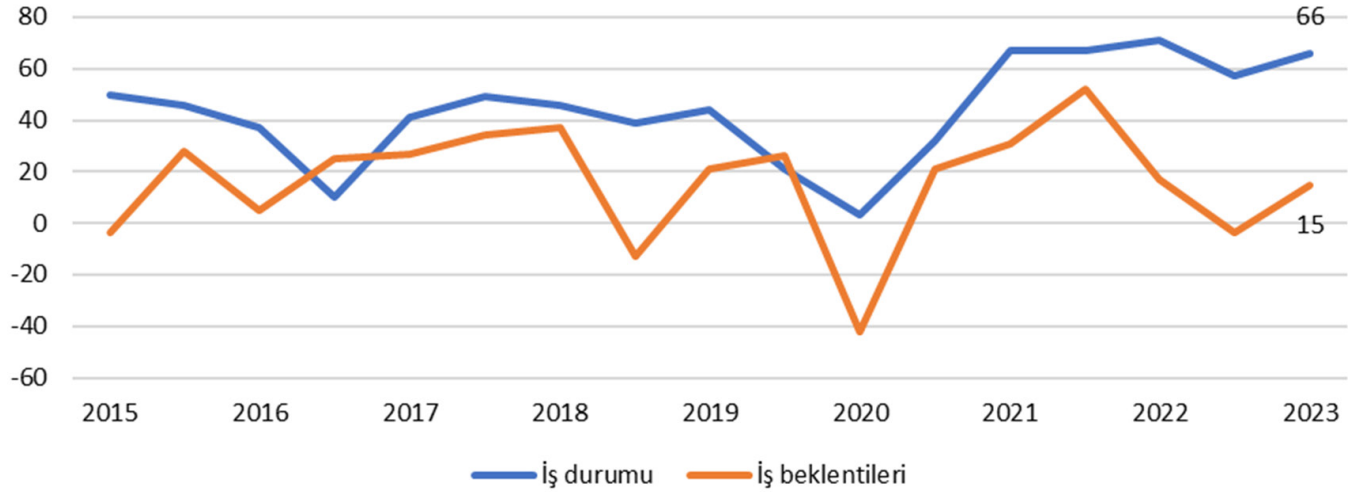
İş durumu değerlendirmeleri

Önümüzdeki on iki ay boyunca iş gelişimine ilişkin tahminler

Zaman içindeki dengeye dayalı olarak iş durumunun ve iş beklentilerinin gelişimi (2015-2023)

Uluslararası karşılaştırma:

Küresel olarak, şirketlerin iş durumuna ilişkin değerlendirmeleri, %40'lık bir dengeyle hâlâ olumlu ve çok az değişti (2022 sonbaharı: %35). Şirketlerin %50'si durumunu iyi olarak değerlendiriyor. %40'lık bir kesim için ise iş durumu tatmin edici. Şirketlerin sadece %10 iş durumunu kötü olarak değerlendiriyor.

Kuzey Amerika bölgesinde (ABD, Kanada, Meksika) (59) ortalamanın üzerinde olumlu bir tablo ortaya çıkarken, en kötü sonucu Büyük Çin bölgesi (7) alıyor. Türkiye, 66 denge değeri sonucu ile dünya ortalamasının oldukça üzerinde. Ülke, Doğu ve Güneydoğu Avrupa bölgesinde (AB hariç, Türkiye dahil) bölgesel 50 denge puanının olumlu itici gücü olurken, Kuzey Makedonya (16) ve Belarus (8) bölgedeki en kötü denge değerini kaydediyor.

Şirketlerin ticari beklentileri dünya çapında önemli ölçüde iyileşmekle beraber, denge değeri 36'ya ulaşmıştır (2022 sonbaharı: %16). Şirketlerin %47'si önümüzdeki on iki ay için daha iyi iş gelişimi bekliyor (2022 sonbaharı: %37), %42'si sabit bir seviye öngörüyor, şirketlerin %11'i ise daha kötü bir seyir bekliyor (2022 sonbaharı: %21). Doğu ve Güneydoğu Avrupa (AB hariç, Türkiye dahil) (21) ve diğer AB, İsviçre, Norveç, Birleşik Krallık (15) bölgeleri en kötü sonucu alırken, Asya/Pasifik (Çin hariç) (50), Kuzey Amerika (ABD, Kanada, Meksika) (46) ve Afrika, Yakın ve Orta Doğu (46) gelecek konusunda iyimser. Türkiye 'nin 15'lik denge değeri sonucu, bölge ortalaması olan 21'in altında ancak Beyaz Rusya'daki Alman şirketlerinin beklentisinin (-23) oldukça üzerinde.

Denge değerine göre uluslararası bir karşılaştırmada iş durumunun değerlendirilmesinin ülke sıralaması

Pozisyon	Ülke	Denge
1	Litvanya	78
2	Kanada	73
3	Özbekistan	67
4	Türkiye	66
5	Suudi Arabistan	64
5	Yunanistan	64
7	Kazakistan	61
8	Bulgaristan	60
8	İtalya	60
8	Amerika Birleşik Devletleri	60
...		
70	İran	-15

Kaynak: Statistical annex, AHK World Business Outlook Spring 2023, DIHK.

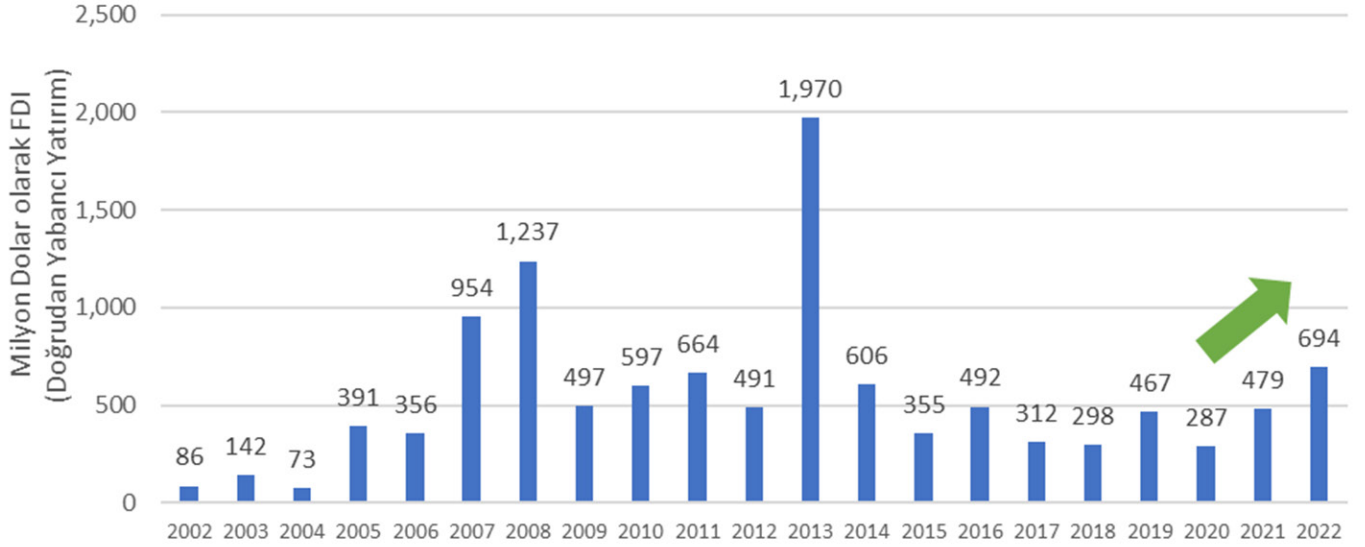
Denge değerine göre uluslararası bir karşılaştırmada iş beklentileri değerlendirmesinin ülke sıralaması

Pozisyon	Ülke	Denge
1	Tanzanya	77
2	Filipinler	74
3	Meksika	66
3	Paraguay	66
5	Azerbaycan	64
5	Malezya	64
7	Tayland	63
8	Suudi Arabistan	60
8	Kosova	60
10	Hindistan	59
10	Birleşik Arap Emirlikleri	59
...		
58	Türkiye	15
...		
70	Beyaz Rusya	-23

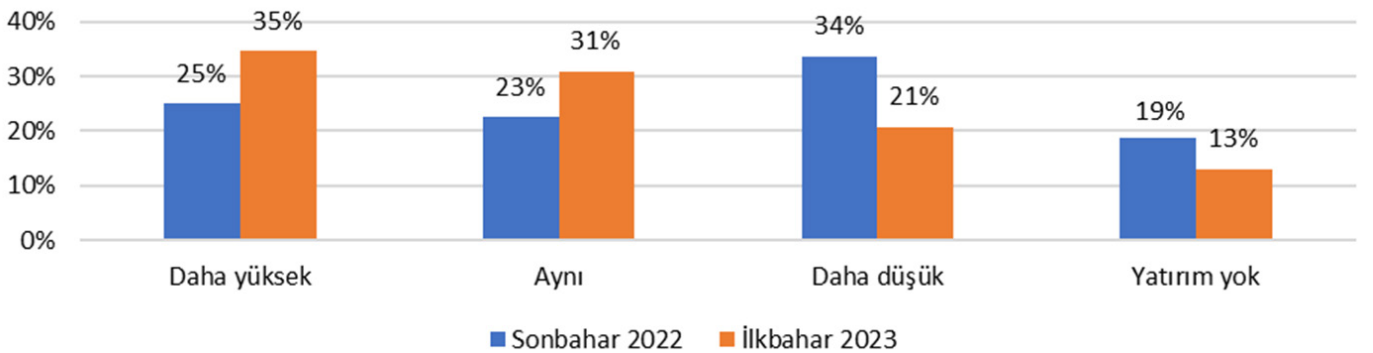
Kaynak: Statistical annex, AHK World Business Outlook Spring 2023, DIHK.

Şirketlerin yatırım yapma isteği artıyor

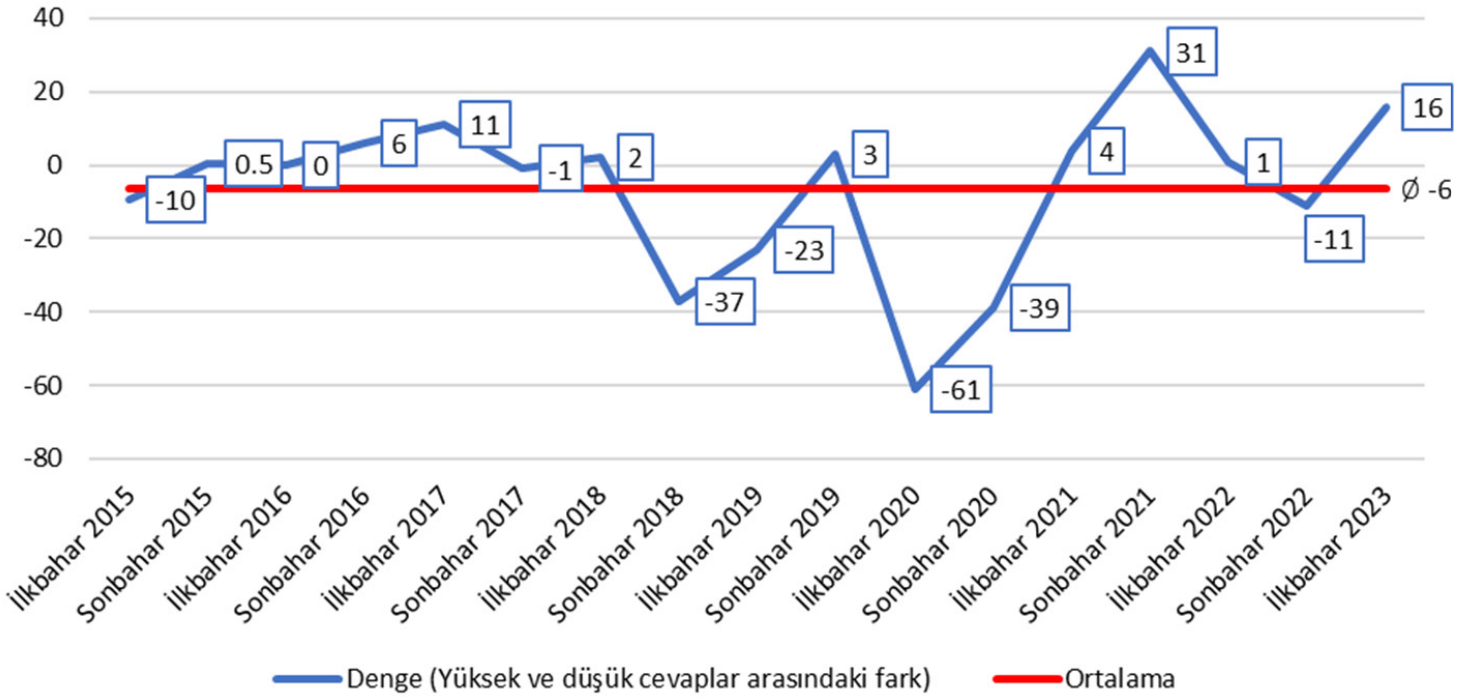
Türkiye'deki Alman sermayeli 7.985 şirket, yerleşik yabancı şirketlerin büyük bir bölümünü oluşturuyor ve böylece Türkiye'nin ulusal değer yaratımına önemli katkı sağlıyor. Şirketlerin yatırım yapma istekliliğine ilişkin görüş, son anket dönemine göre önemli ölçüde iyileşti. Şirketlerin %35'i yerel yatırımlarını artırmayı planlıyor ve sadece %13'ü önümüzdeki on iki ay içinde herhangi bir yatırım yapmayı planlamıyor. 2022 sonbaharında bu değerler sırasıyla %25 ve %13'tü. Şirketlerin %21'i daha düşük yatırım beklerken (2022 sonbaharı: %34), %31'iyse önümüzdeki on iki ayda (2022 sonbaharı: %23) sabit bir yatırım hacmi planlıyor. 16'lık denge değeri, anketin başlamasından bu yana en yüksek ikinci seviyede. Böylece Alman sermayeli şirketlerin Türkiye'deki yatırım niyetleri olumlu yönde gelişiyor. Bu durum FDI (Doğrudan Yabancı Yatırım) değerlerine de yansıyor. 2022'de Alman doğrudan yabancı yatırımı 697 milyon ABD dolarına ulaşırken, 2019'da bu rakam 467 milyon ABD doları olmuştu. Türkiye'nin geniş sanayi tabanına sahip bir üretim yeri olarak çekiciliği ve yakın mesafe tedarik önlemleri (Nearshoring) kapsamında Avrupa pazarına yakınlığı, özellikle önemli bir rol oynuyor.

Önümüzdeki on iki aydaki yatırım harcamaları

Yatırım harcamalarının zaman içindeki dengeye dayalı gelişimi (2015-2023)

Uluslararası karşılaştırma:

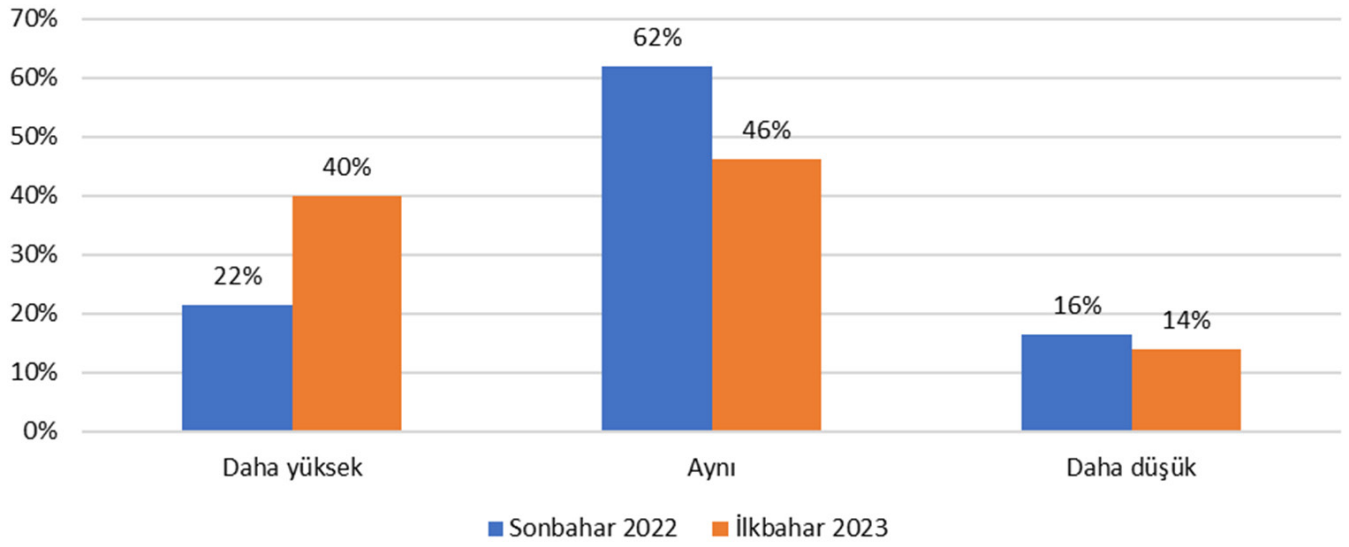
Şirketlerin yatırım planları da iş ve konjonktürle ilgili beklentilere paralel olarak daha kapsamlı Olmakla birlikte Türkiye'nin değeri küresel denge değeri olan 19'un (2022 sonbaharı: 9) biraz altında kalıyor. Küresel olarak, şirketlerin %36'sı daha yüksek yatırımları hedeflerken, %17'si daha düşük seviyeler bekliyor. Şirketlerin %47'sinin yatırım hedefi aynı kalıyor.

Kuzey Amerika (ABD, Kanada ve Meksika) (30), Afrika, Yakın ve Orta Doğu (27) ve Asya/Pasifik (Çin hariç) (26) gibi bölgeler, küresel denge değerinin üzerinde bir sonuç elde ederken, Güney ve Orta Amerika (8), AB'nin geri kalanı, İsviçre, Norveç, Birleşik Krallık (12) ve Büyük Çin (2) en kötü sonuçları almakta. Türkiye'nin 16'lık denge değeri, bölgesel dengenin (21) biraz altında kalıyor. 60'lık bir denge değeri ile Kosova, bölgedeki pozitif itici güç konumunda. Kuzey Makedonya (0) ve Beyaz Rusya (-7) bölgesel bir karşılaştırmada çok geride kalıyor.

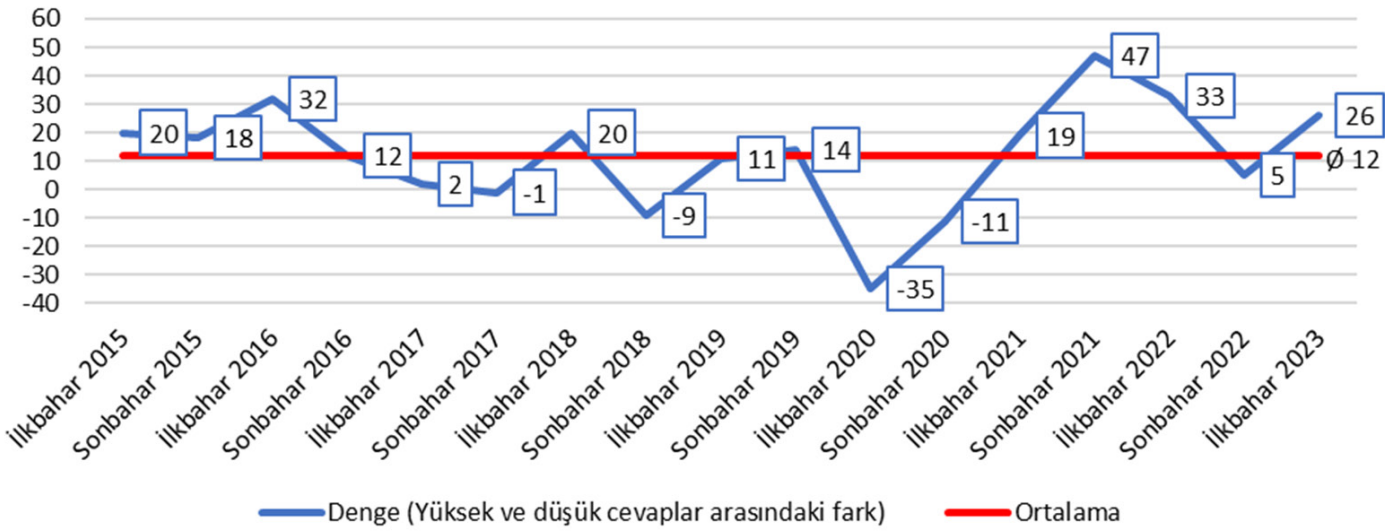
Yeniden iyimser hale gelen iş beklentileri, istihdam planları üzerinde açıkça olumlu bir etki yaratıyor

Artan yatırım hedefleri ve iş durumunun gelişimi ile iyileşen tablo, şirketlerin istihdam planlarını olumlu yönde etkiliyor. Türkiye'deki Alman şirketlerinin %40'ı önümüzdeki on iki ay içinde (2022 sonbaharı: %22) yeni personel almayı planlıyor. Şirketlerin sadece %14'ü işçi çıkarmayı düşünüyor (2022 sonbaharı: %16). Şirketlerin %46'sı, önümüzdeki on iki ay için sabit bir istihdam seviyesi planlıyor (2022 sonbaharı: %62). Türkiye'deki Alman şirketleri bu sayede ülke istihdamına önemli katkı sağlıyor. Bununla birlikte, istihdam planlarının uygulanması aynı zamanda, iş gücü maliyetlerinin nasıl geliştiğine ve yeterince vasıflı işçi bulunup bulunmadığına da bağlı olacaktır.

Önümüzdeki on iki aylık dönemde yerel şirketlerdeki çalışan sayısının gelişimi

Çalışan sayısının zaman içindeki dengesine göre gelişimi (2015-2023)

Uluslararası karşılaştırma:

Dünya çapında daha fazla çalışanı işe almayı planlayan şirketlerin oranı artıyor. Uluslararası denge değeri 26'ya ulaşarak 2022 sonbaharındaki değerin (20) biraz üzerine çıkıyor. Şirketlerin %38'i yeni işçi almayı planlıyor, şirketlerin yarısı istihdam düzeyinin aynı kalacağını varsayıyor ve sadece %12'si işçi çıkarma niyetinde (2022 sonbaharı: %15).

Özellikle Kuzey Amerika (ABD, Kanada, Meksika) (38), Asya/Pasifik (Çin hariç) (36) ve avro bölgesinde (33) istihdam planları iyimser. Büyük Çin bölgesi dört denge değeri ile en kötü sonuca sahip. Türkiye'nin 26 puanı bölge ortalamasına (25) yakın ancak Kosova'nın puanının (51) çok gerisinde. Her şeyden önce, Beyaz Rusya'daki beklentiler (-19), bu bölgedeki şirketlerin istihdam planlarını gölgeliyor.

Döviz kurları, ekonomik ve politik çerçeve koşulları, ayrıca finansman ve artan işçilik maliyetleri şirketleri zorluyor

Ulusal düzeyde en önemli üç risk

1. Döviz kuru
2. Ekonomi politikaları çerçeve koşulları
3. Finansman/İş gücü maliyetleri

Uluslararası düzeyde en önemli üç risk

1. Vasıflı iş gücü eksikliği
2. Ekonomi politikaları çerçeve koşulları
3. Talep

Ukrayna'daki savaşın etkileri, tedarik zincirlerinde devam eden aksamalar, gergin küresel ekonomi ve artan küresel enflasyon, dünya çapında şirketler için zorluklar oluşturuyor. Buna bağlı olarak Türkiye'deki şirketler ve tüketiciler de bu sonuçlardan etkileniyor.

Bu bağlamda şirketler, ekonomik gelişmelerini en çok tehlikeye atan risk faktörlerini belirledi. Anket sonuçları art arda net bir eğilim gösteriyor. Döviz kuru, %75'lik bir sonuçla, yerel Alman şirketleri açısından, ekonomik kalkınma için en büyük risk faktörü olmaya devam ediyor (2022 sonbaharı: %74). Yerel ekonomi politikası çerçeve koşulları da şirketler açısından %60'lık bir sonuçla cüzi bir azalma kaydetmekle birlikte önemli bir rol oynamaya devam ediyor (2022 sonbaharı: %71).

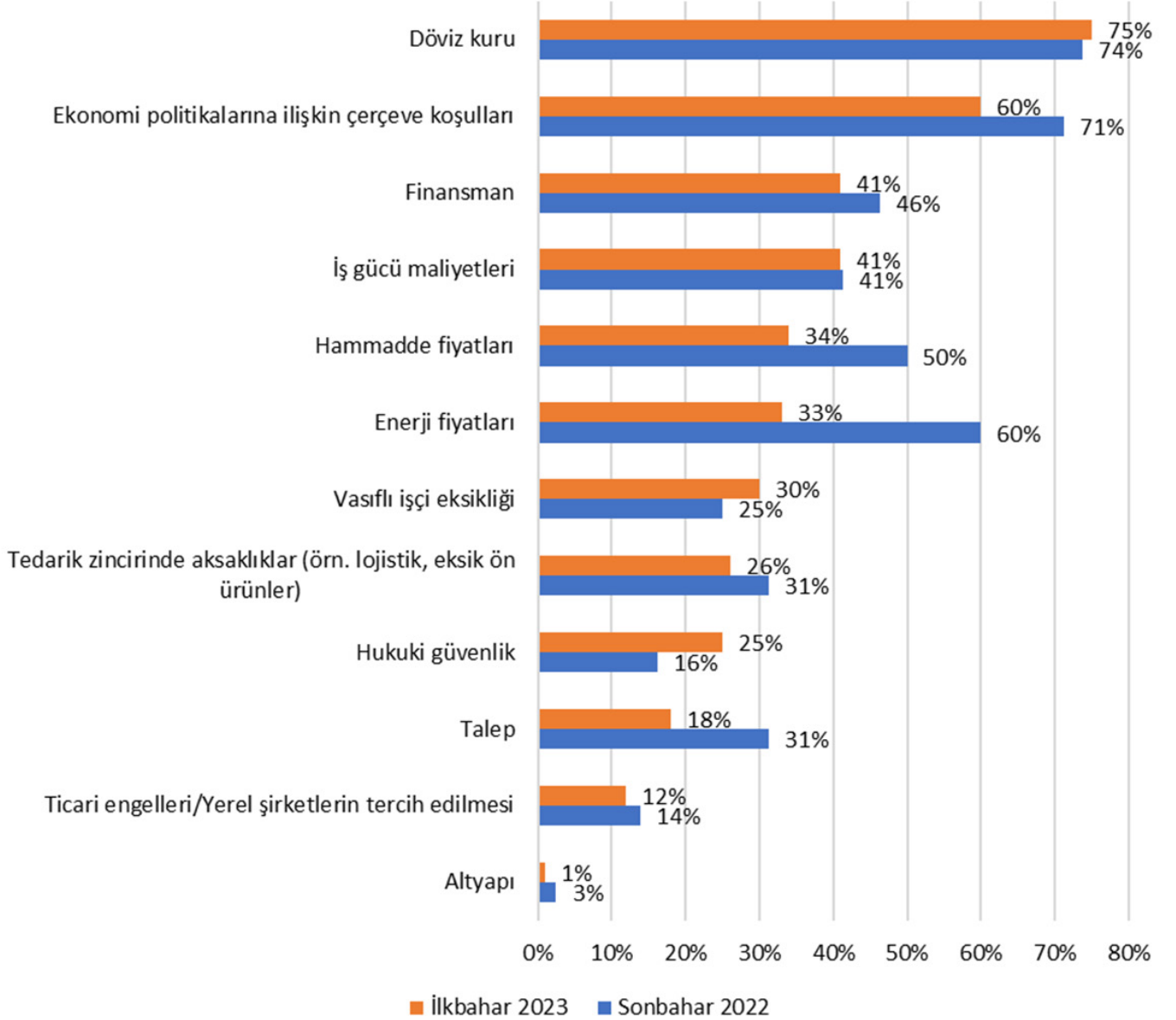
Finansman ve işçilik maliyetleri ise %41'le üçüncü sırada yer alıyor. İşçilik maliyetlerinin sonucu 2022 sonbaharına kıyasla değişmedi. "Finansman" risk faktörü için 2022 sonbaharında %46'dan %41'e bir düşüş kaydedildi. Türkiye'de asgari ücretteki artış ve emeklilik yaşının düşürülmesi, şirketlerin personel maliyetlerini etkilerken, aynı zamanda finansman zorluklarını da yüksek tutuyor. Finansman ve işçilik maliyetleri söz konusu olduğunda dikkate alınması gereken özel bir etki de Türk lirasının son aylarda dolar karşısında reel olarak değer kazanmasıdır.

Risk faktörü olarak enerji ve hammadde fiyatlarının önemi kayda değer ölçüde azaldı. Şirketlerin sadece %34'ü (2022 sonbaharı: %50) hammadde fiyatlarını ve %33'ü (2022 sonbaharı: %60) enerji fiyatlarını önemli bir risk faktörü olarak görüyor. Böylece Türkiye, enerji fiyatlarının risk faktörü açısından %44 olan avro bölgesi değerinin oldukça altında. Bu düşüşün, kurumsal iş ve ekonomik beklentilerin daha olumlu değerlendirilmesi için de bir neden olması muhtemeldir. Örneğin, enerji fiyatları üzerindeki sübvansiyonların yardımıyla, politikacılar şirketleri rahatlatmaya çalışıyor. 1 Nisan 2023 tarihinden itibaren Türkiye'de elektrik fiyatına %15 oranında sübvansiyon sağlandı. Elektrik üretecek gaz içinse, aynı tarihten itibaren bu rakam %17 civarında olacak. Sanayi şirketlerine verilen gaz sübvansiyonu ise %20 civarında.

Türkiye'deki Alman şirketlerinin %30'u, bir önceki anket dönemine (2022 sonbaharı: %25) kıyasla artan vasıflı iş gücü eksikliğini bir risk faktörü olarak görüyor. Alman şirketlerinin Türkiye'de planlı olarak genişlemesiyle birlikte vasıflı iş gücüne erişim, başarı için belirleyici bir faktördür.

Tedarik zincirindeki aksamalar, şirketlerin %26'sını etkiliyor (2022 sonbaharı: %31). 2022 sonbaharında %16 olan hukuki güvenlik faktörü, 2023 ilkbaharında %25'e yükseldi. Talep risk faktörünün öneminin %18'e (2022 sonbaharı: %31) düşmesi, Türkiye'nin yüksek ekonomik potansiyelinin altını çiziyor. Talep risk faktörünün nispeten olumlu değerlendirmesi, Türkiye'de Alman sermaye katılımı olan şirketlerin iyi iş durumunun ve daha parlak iş beklentilerinin ana nedenidir. Ticaret engelleri ve yerli şirketlere yönelik tercih, risk faktörü olarak neredeyse hiç rol oynamıyor ve %12'de (2022 sonbaharı: %14) neredeyse değişmeden kalıyor. Altyapı ise şirketlerin yalnızca %biri için risk oluşturuyor (2022 sonbaharı: %3).

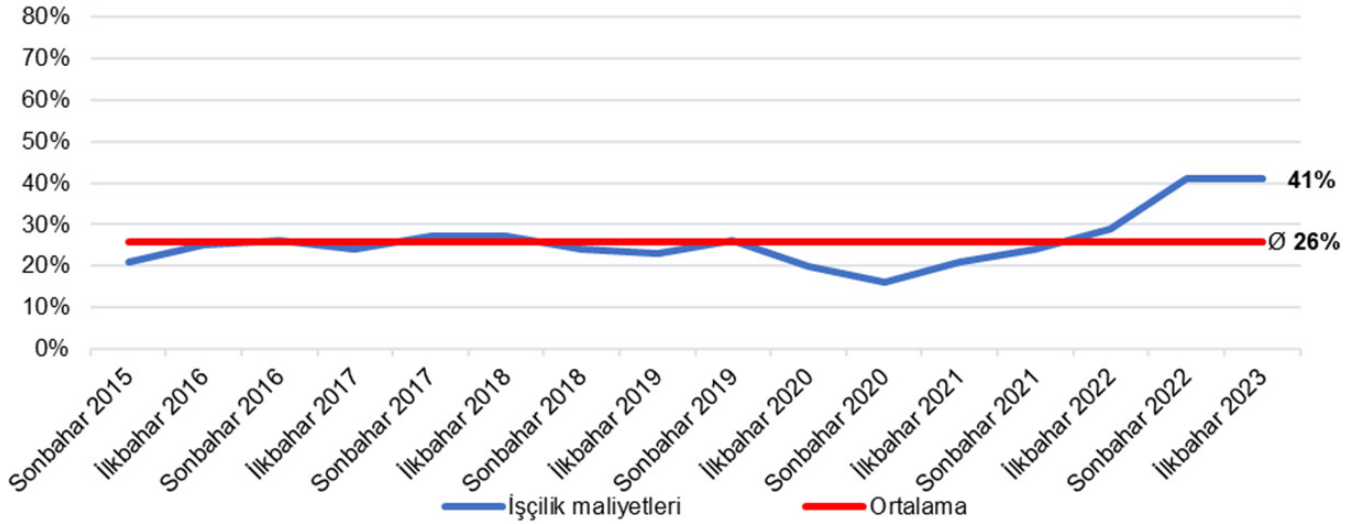
Önümüzdeki on iki ayda şirketlerin ekonomik gelişimi için en büyük riskler

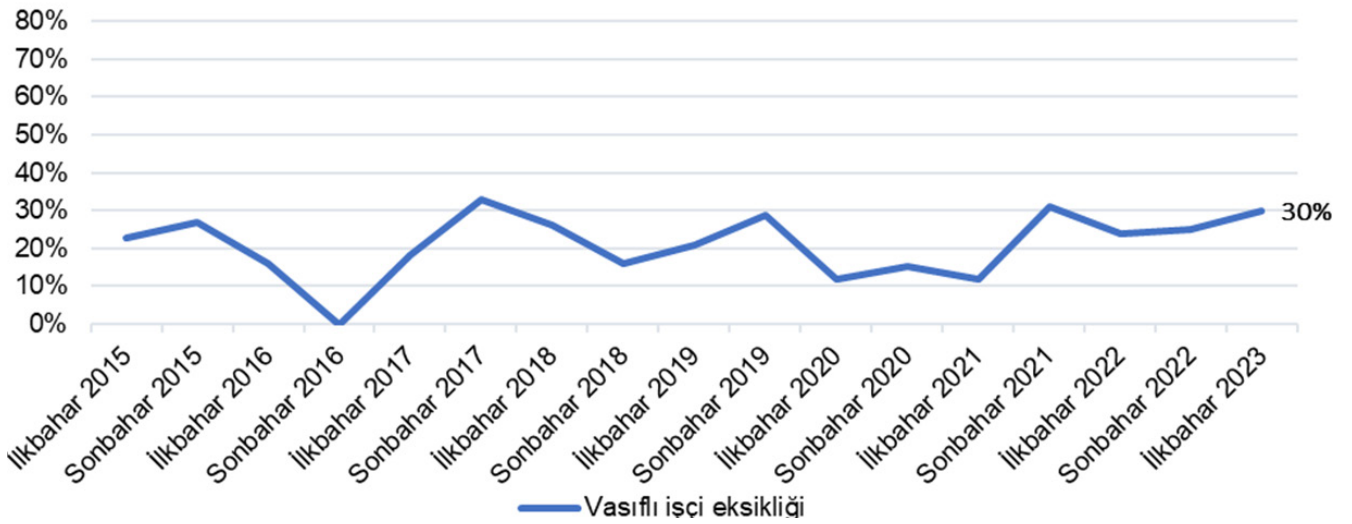
Uluslararası karşılaştırma:

Dünya çapında vasıflı işçi eksikliği (%40), ekonomik politika çerçevesi (%39), talep (%38), enerji fiyatları (%35) ve işçilik maliyetleri (%34) en büyük risk faktörleri arasında yer alıyor. Döviz kuru ile genel ekonomik ve politik koşullar Türkiye'deki şirketlere, dünya çapındaki şirketlerden daha fazla yük getiriyor ve bu nedenle yerel olarak ilk ikiyi oluşturuyor. Bununla birlikte, Türkiye'deki şirketler de yüksek enerji (%33) ve hammadde (%34) fiyatlarını risk faktörü olarak görüyor. İşçilik maliyetlerine uluslararası düzeyde daha az önem verilirken, ulusal açıdan değeri yüksek seviyede kalıyor. Buna karşılık, ticaret engelleri ve altyapı daha az riskli faktörler olarak algılanırken, küresel talep ve vasıflı işçi eksikliği risk faktörleri olarak öne çıkıyor.

İşçilik maliyetleri risk faktörünün zaman içindeki gelişimi (2015-2023)

Vasıflı işçi eksikliği risk faktörünün zaman içindeki gelişimi (2015-2023)

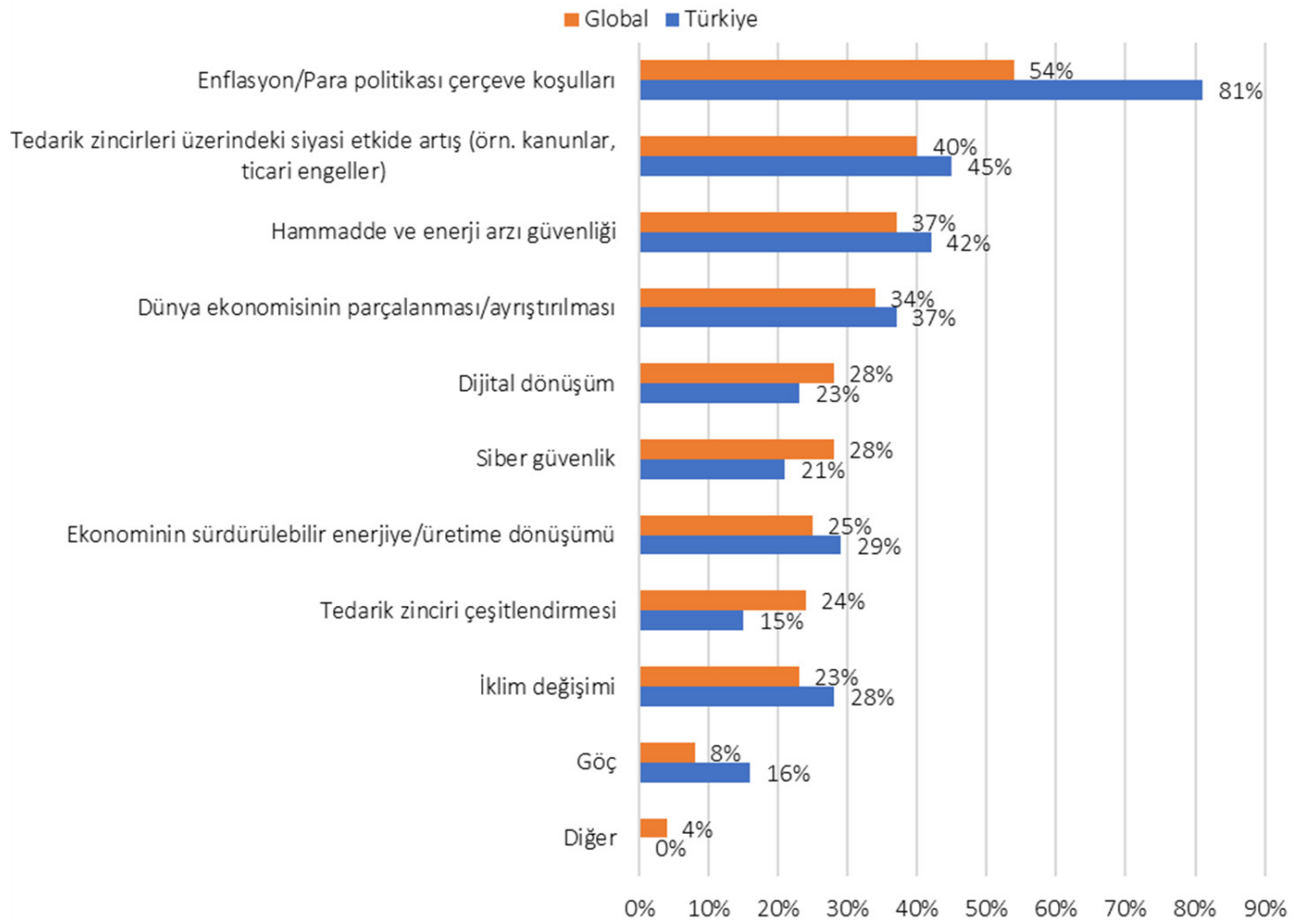

Jeopolitik Zorluklar ve Şirketler Açısından Tedarik Zincirlerinin ve/veya Satış Pazarlarının Çeşitlendirilmesi

Enflasyon ve para politikası çerçevesi, şirketlerin açık bir çoğunluğu için en büyük jeopolitik sorunu oluşturuyor

Türkiye’de Alman sermaye katılımı olan şirketlerin değerlendirmelerine göre enflasyon ve para politikası çerçevesi %81’le en büyük jeopolitik zorlukları oluşturuyor. Bunu %45’le tedarik zincirleri üzerindeki siyasi nüfuz artışı ve %42’yle hammadde ve enerji arzı güvenliği takip ediyor.

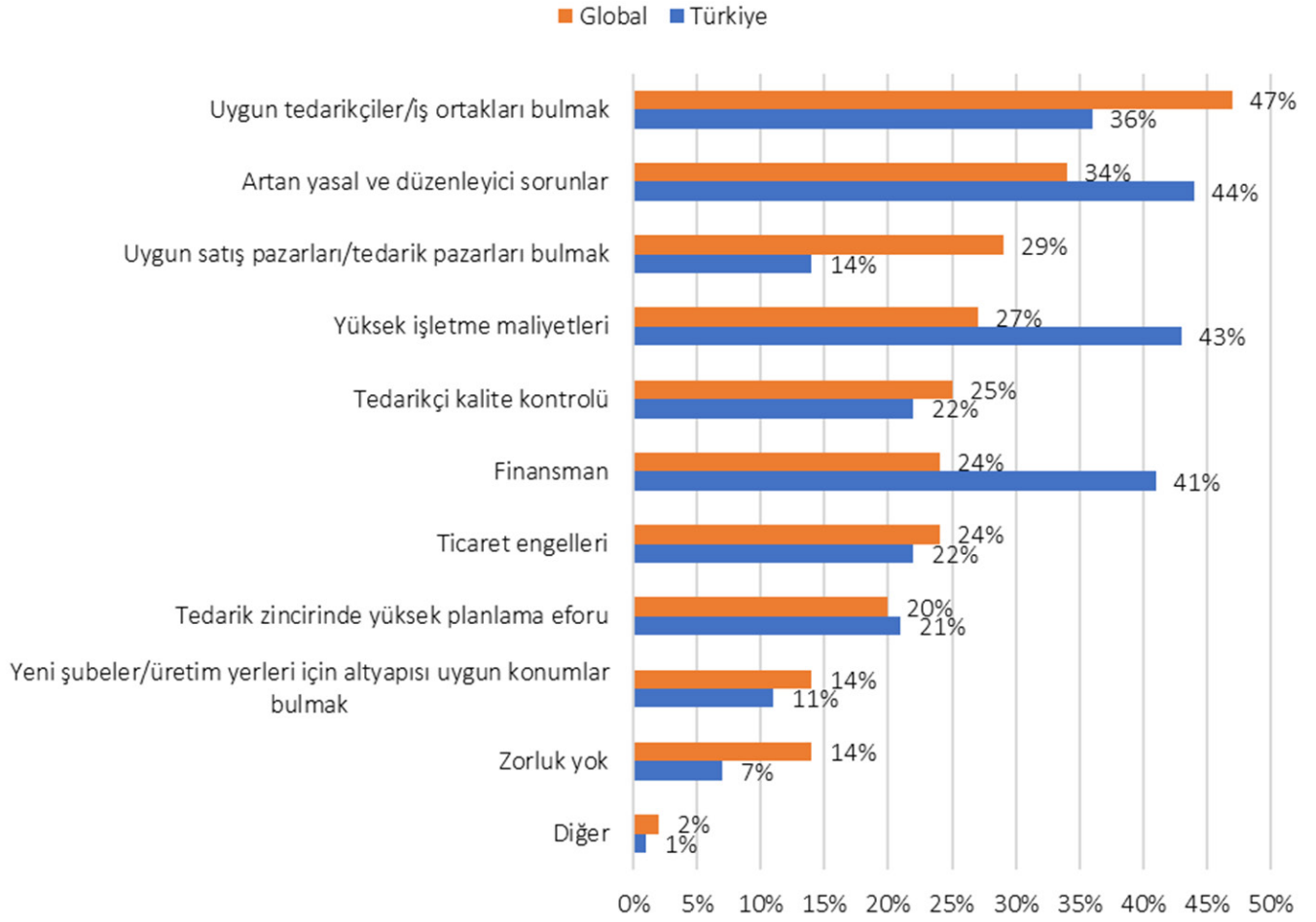
Şirketler açısından önümüzdeki beş yılda en büyük jeopolitik zorluklar

Yüksek işletme maliyetleri ve finansman, şirketler açısından tedarik zincirlerinin ve/veya satış pazarlarının çeşitlendirilmesindeki en büyük zorluklardır.

Şirketler açısından bakıldığında, tedarik zincirlerini ve/veya satış pazarlarını çeşitlendirmedeki en büyük zorluklar arasında artan yasal ve düzenleyici sorunlar (%44), yüksek işletme maliyetleri (%43) ve finansman (%41) yer alıyor.

Şirketler açısından tedarik zincirlerinin ve/veya satış pazarlarının çeşitlendirilmesindeki en büyük zorluklar

Uluslararası karşılaştırma:

Küresel olarak, enflasyon ve para politikası çerçevesi, %54'le en büyük jeopolitik zorluklar olarak görülüyor. İkinci sırada, %40'la tedarik zincirleri üzerindeki siyasi etkinin artması, ardından %37'yle hammadde ve enerji arzı güvenliği geliyor. Böylece yerel değerlerin küresel değerlerle paralel gittiği görülebilir. Yalnızca ekonominin sürdürülebilir enerji/üretimine dönüşüm faktörleri, iklim değişikliği ve göç, yerel olarak başlıca jeopolitik zorluklar olarak derecelendirildi.

Şirket açısından tedarik zincirlerinin ve/veya satış pazarlarının çeşitlendirilmesi söz konusu olduğunda, uygun tedarikçi ve/veya iş ortaklarının bulunması (%47) ve artan yasal ve düzenleyici sorunlar (%34) ilk iki sırada yer alıyor. Yüksek işletme maliyetleri (%27) ve finansman (%24) gibi zorluklara nispeten daha az dikkat edilirken, uygun satış pazarlarını/satın alma pazarlarını belirleme faktörü %29'la yerel değerden (%14) önemli ölçüde sapıyor.

World Business Outlook (Dünya Ticari Görünümü) hakkında

Dünya Ticari Görünümü'nün (World Business Outlook) sonuçları, dünya genelinde altı ayda bir Yurtdışı Alman Ticaret Odalarının (AHK) Alman sermayeli üye şirketleri arasında yapılan bir ankete dayanıyor. Yerel rapora ek olarak, sonuçlar ayrıca küresel düzeyde, AHK World Business Outlook'la karşılaştırılarak özetleniyor. 2023 İlkbahar anketine, küresel olarak 5.126'dan fazla şirket katılım göstermiştir.

Türkiye'de Alman sermayeli 354 üye şirketten 130'u 2023 İlkbahar anketine katılmıştır. Yerel olarak, katılan firmaların %48'i sanayi ve inşaat, %22'si ticari, %19'u hizmet şirketleri ve %12'si diğer şirketlerden oluşmaktadır. Ankete katılım gösteren şirketler arasında, %22'sinin 100'den az çalışanı, %24'ünün 100 ila 1.000 çalışanı, %54'ünün ise 1.000'den fazla çalışanı bulunmaktadır. Küresel bir karşılaştırmada Türkiye, Beyaz Rusya ve Sırbistan ülkelerini de içeren Doğu ve Güneydoğu Avrupa bölgesine (Türkiye dahil, AB hariç)¹ dahildir.

¹ Rusya Federasyonu ile ilgili bilgiler WBO 2023 Bahar anketinde mevcut değildir.